

دانشگاه‌ها و مراکز تحصیلات عالی شیعیان افغانستان

به سوی علم آموزی

حسن احمدی / کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی

افغانستان امروز وارث سه دهه جنگ، درگیری و ویرانی است. در سال‌های جهاد و جنگ داخلی، نهاد آموزش و پرورش کشور، مانند نهادها و سازمان‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی، تقریباً به کلی ویران شد. در این سال‌ها شمار اندکی از مدارس در کشور به فعالیت خود ادامه دادند. البته آموزش موجود در این مدارس به علت در اختیار نداشتن امکانات بسیار ضعیف بوده است. با این حال چند سالی است که بار دیگر تعلیم و تربیت و نهادهای عالی آموزش در افغانستان فعال شده است.

تولید آثار مکتوب در دو دهه گذشته در میان شیعیان افغانستان به شکل چشمگیری افزایش پیدا کرده است. امروز درس خواندن در مناطق شیعه‌نشین افغانستان رواج دارد، هر چند امکانات بسیار کم است. بر اساس گزارش محمد یوسف ناییبی، یکی از مسئولان معارف ولسوالی جاغوری، در سال ۱۳۸۲ شش باب مدرسه دخترانه و پسرانه در جاغوری وجود داشت که ۲۲ باب از آنها لیسه (دبیرستان) و باقی متوسطه و ابتدایی بود. این مکاتب ۳۷۵۹۸ نفر دانش آموز پسر و دختر را تحت پوشش آموزشی قرار می‌دادند.

مهم‌ترین مدارس علوم دینی شیعیان در افغانستان امروزی عبارت‌اند از: ۱. مدرسه محمدیه؛ ۲. مدرسه جامعه الاسلام؛ ۳. مدرسه خاتم النبیین؛ ۴. مدرسه مدینه‌العلم؛ ۵. مدرسه رسالت؛ ۶. مدرسه سلطانیه؛ ۷. مدرسه صادقیه؛ ۸. مدرسه جعفریه.

از جمله مراکز عالی و تحصیلی شیعیان افغانستان می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. دانشگاه بامیان

در سال ۱۳۷۵ در دوره استقرار دوباره حزب وحدت در بامیان به همت استاد کریم خلیلی، سنگ بنای دانشگاه گذاشته شد. این نخستین دانشگاه در سراسر هزاره‌جات تا کنون بوده است. این دانشگاه فعالیت علمی و آموزشی خود را با پذیرش ششصد دانشجو و جذب ۳۴ استاد شروع کرد. در دوره طالبان فعالیت دانشگاه بامیان تعطیل شد، اما پس از سقوط طالبان، توسط استاد خلیلی و شریف فایز، وزیر تحصیلات عالی افغانستان، به طور رسمی دوباره افتتاح گردید و فعالیت علمی‌اش را از سر گرفت. تعداد فارغ‌التحصیلان این دانشگاه در نخستین دوره خود ۹۴ نفر بودند که در دو رشته زراعت و تعلیم و تربیت تحصیل کرده بودند.

۲. مؤسسه تحصیلات عالی خاتم النبیین (ص)

این مؤسسه تحصیلات عالی، را آیت الله محمد آصف محسنی سال ۱۳۸۶ در کابل بنیان نهاد و در بهار ۱۳۸۷ با اخذ مجوز رسمی از وزارت تحصیلات عالی افغانستان به طور رسمی فعالیت علمی خود را آغاز و به پذیرش دانشجو اقدام کرد. رشته‌های فعال در این مؤسسه عبارت‌اند از: الف) فقه و حقوق دارای سه دپارتمان: عمومی، فقه، حقوق؛

ب) علوم اجتماعی دارای سه دپارتمان: تاریخ، فلسفه، جامعه‌شناسی؛

ج) علوم سیاسی دارای دو دپارتمان: علوم سیاسی و روابط بین‌الملل؛

د) علوم قرآنی و حدیث دارای دو دپارتمان: علوم قرآنی و حدیث.

۳. مؤسسه تحصیلات عالی کاتب

مؤسسه تحصیلات عالی کاتب به همت محمد ابراهیم قاسمی از مردم هزاره و شیعه و نماینده مردم کابل در ولسی جرگه در پایتخت افغانستان تأسیس گردیده است. مجوز رسمی و دائمی این مؤسسه در تاریخ ۱۸ فروردین ۱۳۸۷ طی مراسمی در سالن اجتماعات وزارت تحصیلات عالی افغانستان اعطا شد. مؤسسه تحصیلات عالی کاتب در نخستین آزمون ورودی خود ۳۴۲ دانشجو را از میان ۴۵۰ داوطلب پذیرفته است. ریاست فعلی این مؤسسه را دکتر محمدامین احمدی بر عهده دارد.

۴. مؤسسه تحصیلات عالی چراغ

این مؤسسه به همت دکتر چراغعلی چراغ در رشته‌های علوم طبی در کابل تأسیس شده است.

۵. دارالمعلمین بامیان

این دارالمعلمین در سال ۱۳۸۶، در مرکز بامیان تأسیس شده است. در پایان نخستین دوره این مرکز علمی ۸۹ نفر، که هفت تن آنان دختر بودند، فارغ‌التحصیل شدند.

۶. دارالمعلمین فیض محمد کاتب

این مرکز در ولسوالی جاغوری، یکی از مناطق هزاره‌نشین، قرار دارد که از کمبود امکانات لازم رنج می‌برد. تا دهه گذشته شمار تحصیل‌کردگان دانشگاهی، به‌ویژه در رشته‌هایی که از نظر حاکمان حساس و کلیدی تشخیص داده می‌شدند، میان افغان‌ها و تا حدی تاجیک‌ها بسیار بیشتر از اقوام دیگر، به‌ویژه هزاره‌ها، بوده است. دلیل آن نیز مداخله آشکار و پنهان حکومت‌هاست که هموار می‌کوشیدند این مردم را از هرگونه پیشرفت و توسعه فرهنگی، اجتماعی و سیاسی محروم نگاه دارند. بیشتر رهبران دینی شیعیان افغانستان در حوزه علمیه نجف آموزش می‌دیدند، اما در سال‌های گذشته بیشتر به حوزه علمیه قم گرایش پیدا کرده‌اند.

افزون بر حوزه‌های علمیه، دانشگاه‌های ایران در سال‌های اخیر میزبان تعداد چشمگیری از شیعیان افغانستان بوده‌اند. ||

